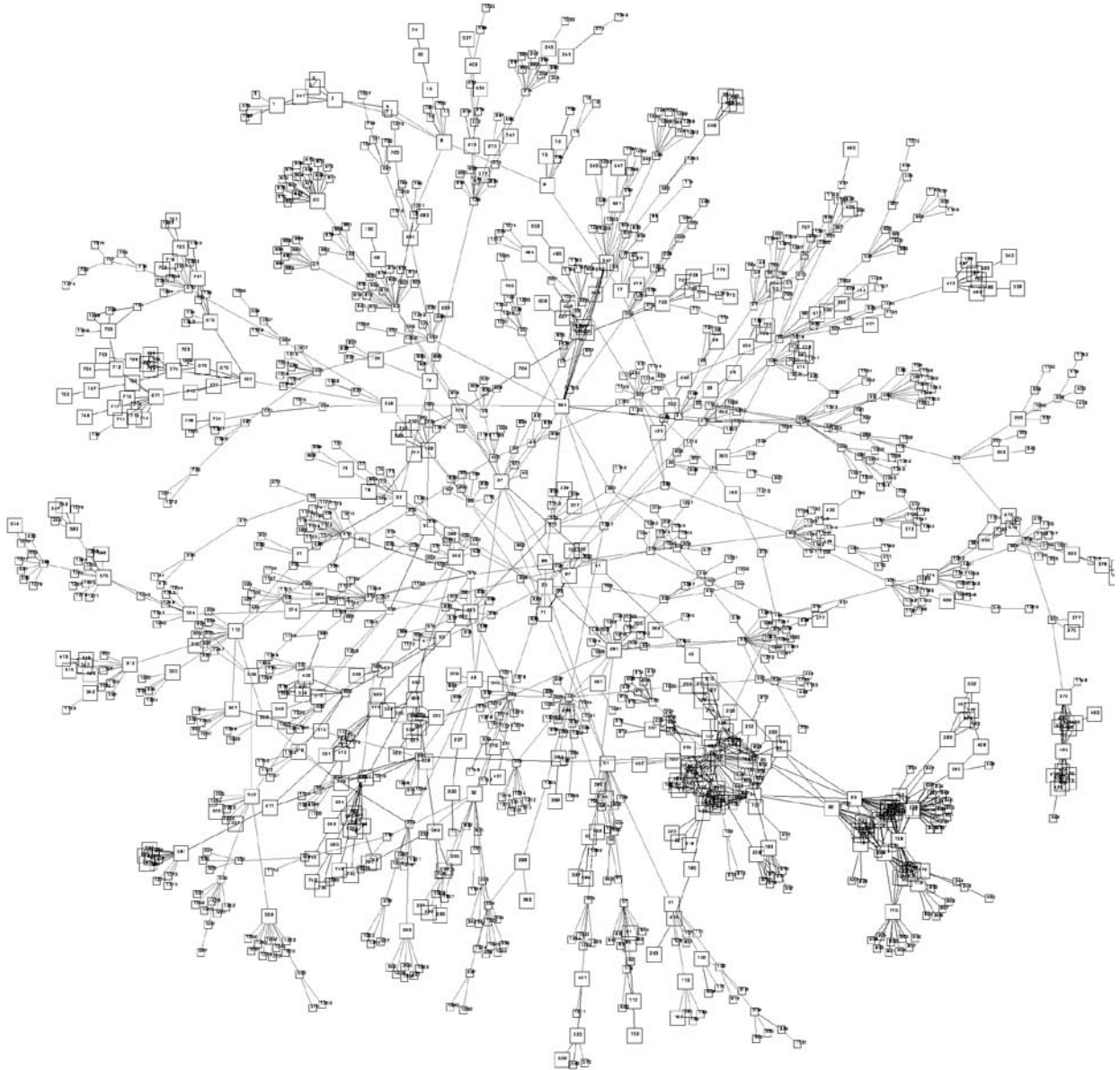

Internettet

- om teknologi og sproglighed

Digital kulturteori v. Morten Breinbjerg

Multimedier v. Institut for informations- og medievidenskab

Afleveret d. 15. januar 2007

Af Peter Sejersen - 20031122

1. Indledning	2
2. Internettet og teknologien	3
3. Teknologiens uhåndgribelighed	4
4. Internettet: selve essensen af teknologien?	6
5. Hastighed, teknologi og samfund	8
6. Sprog på alle niveauer	10
7. Konklusion	13
9. Litteraturliste:	14

1. Indledning

Internettet er i dag en allestedsnærværende og altgennemtrængende størrelse. Men hvad er ”internettet,” og hvordan omgås vi det? Det er store spørgsmål, som ikke har enkle svar, hvilket blot gør dem mere relevante og interessante. Internettet fylder mere og mere i vores hverdag og bliver samtidig en større og større magtfaktor i politik, økonomi, medier, kultur, det sociale liv etc. Alligevel beskrives teknologien bag oftest simplificeret og i værste fald helt ignoreret. Konsekvensen er, at internettet forstås overfladisk og metaforisk og udelukkende ud fra sine rent praktiske potentialer. Min tese er, at teknologien bag spiller en stor rolle for det udtryk, vi møder, hvilket kan virke paradoksalt, eftersom denne teknologi forekommer flydende og uoverskuelig.

Jeg vil derfor nærme mig spørgsmålet om, hvad internettet er og betyder, via en semiotisk tilgang, ved at se på hvilke konnotationer selve ordet ”internet” indbefatter. Denne indledende definition danner efterfølgende grundlag for en teknologikritik, hvor de generelle problemstillinger i forhold til teknologi og fremmedgørelse opridses. Herefter vil jeg se på, hvordan internettet kan siges at adskille sig fra tidligere teknologi, og måske endda være et udtryk for det den amerikanske filosofiprofessor Hubert Dreyfus kalder ”selve teknologiens essens”.

Med disse indsigter på plads vil jeg lave en analyse af betydningerne og konsekvenserne af vores overfladiske omgang med internettet. Her vil jeg finde inspiration i filosofen Paul Virilios teori om hastigheden som det afgørende princip for al udvikling. I det sidste afsnit vil jeg diskutere, hvordan vi kan undgå den generelle immaterielle opfattelse af internettet, som medfører metaforiske italesættelser og i sidste ende fremmedgørelse. Nøglen, mener jeg, kan ligge i vores sproglige tilgang, som vi er nødt til at være mere opmærksomme på og ikke mindst kritiske overfor. Det er denne tese, jeg vil forsøge at belyse med opgaven ud fra et velfunderet teknologikritisk perspektiv.

Indledningsvis skal det i øvrigt bemærkes, at min opgave bevidst afspejler en skeptisk tilgang til teknologien. De fleste af de synspunkter og teoretikere, jeg har valgt at inddrage, er derfor placeret på den teknologikritiske fløj. Dette er ikke gjort for at lave en ensidet diskussion men for at nå en til en nuanceret belysning af kernen i problemet. Samtidig arbejder denne fløj med en kompleks begrebsliggørelse af internettet og teknologien, hvilket kan være vejen frem. Det viser sig da også, at selv om perspektivet virker pessimistisk, så åbnes der i sidste ende op mod en løsning. I henhold til opgavens fokus og omfang har jeg derfor valgt at begrænse mig til denne

side af sagen, og derved tilsidesætte eksempelvis de pragmatiske, sociale og praktiske perspektiver.

2. Internettet og teknologien

Selve ordet "internet"¹ er sammensat af ordene "inter" og "net." Inter- er et latinsk forholdsord og betyder "imellem" eller "mellem," hvorimod net ifølge *Politikens nudansk ordbog* har to hovedbetydninger:

- "1. et åbent materiale der er sammenknyttet af snore, garn, ståltråd el. lign. [...].
2. et system af forbindelser, fx. telefon- el. vejforbindelser [...]"².

I forhold til vores gængse forståelse af ordet internet giver begge definitioner mening og udtrykker på overfladen det samme. Begge steder består et net af noget materielt (snore, veje etc.), som danner noget andet. I første definition dannes der et "et åbent materiale," hvorimod der i anden definition dannes "et system"³. Sammenligner man nu betydningen af disse to begreber, er der stor lighed, men der anes dog også en forskel. Første definition forholder sig således helt håndgribeligt til ordet net, som bliver til et fysisk materiale, man kan gribe fat i. Definition to arbejder derimod på et mere metaforisk niveau, hvor betydningen fra definition et overføres til at betegne noget mere immaterielt (systemer), hvis *struktur* minder om det fysiske nets.

Det vi kan bruge ordbogsopslagene til, er at vise, at selve ordet "internet" afspejler nogle af de centrale problemstillinger, som gør sig gældende i en forståelse af, hvad internettet er. Samtidig kan en initial skelnen mellem en fysisk og en metaforisk forståelse af internettet give os nogle vinkler på, hvordan internettet opfattes af menneskerne, der bruger det. For selvom internettet beror på en fysisk struktur, der forudsætter diverse teknologiske mekanismer, så er de færreste klar over hvordan det hele rent teknisk hænger sammen, og derved forsvinder den fysiske præmis. De underliggende fysiske og digitale strukturer, som udgør internettet, er så omfattende og uhåndgribelige, at den fysiske dimension altså kun kan forstås metaforisk. Et eksempel på det finder vi hos medieteorikeren Lev Manovich i bogen *The Language of New Media* (2001):

"The Internet, which can be thought of as one huge distributed media database, also crystallized the new information society: overabundance of information of all kinds."⁴

¹ Tidligere skrev man på dansk internet med stort begyndelsesbogstav. Ifølge Dansk Sprognævn er dette dog ikke længere korrekt. Se deres hjemmeside for mere info: [<http://www.dsn.dk/>].

² *Politikens nudansk ordbog* s. 758.

³ System: "1. et sammenhængende hele i hvilket de enkelte dele er indbyrdes relaterede og fungerer efter bestemte principper." Definition fra *Politikens nudansk ordbog* s. 1085.

⁴ Manovich s. 35. Citatet er ikke valgt som en kritik af Manovich, men blot for at illustrere en tendens.

Her slår Manovich ned på problemet omkring overflod af information på internettet, mens selve hans beskrivelse af internettet formuleres via en database-metafor. Det giver også god mening at forstå internettet som en stor database, men det er langt fra et dækkende synspunkt. Hvad med eksempelvis åbenheden, fleksibiliteten og brugerinvolveringen? Disse aspekter ligger ikke ligefrem i naturlig forlængelse af ”media database”-metaforen, som er konstrueret ud fra et informationsperspektiv.

Faren ved at bruge metaforer er, at der postuleres en similaritet mellem to potentielt forskellige ting. Indenfor litteraturen bruges metaforer således ofte til at beskrive det ubeskrivelige, ganske som Manovich forsøger her med internettet. Men fordi internettet bevisligt har en bagvedliggende teknologi, som (teoretisk set) kan måles og vejes, bliver den metaforiserende beskrivelse altid en forsimpning. Eller endnu værre, som formuleret af datalogiprofessor Joseph Weizenbaum allerede i 1972, en erstatning for vores menneskelige, kritiske stillingstagen:

”[...] we have permitted technological metaphors [...] and technique itself to so thoroughly pervade our thought processes that we have finally abdicated to technology the very duty to formulate questions.”⁵

Spørgsmålet er så, om man overhovedet kan beskrive internettet uden at ty til sammenligninger og simplificeringer eller uden at underkaste sig teknologiens præmisser? Her mener jeg pointen er, at det kan man ikke. For selv om det som nævnt burde kunne lade sig gøre at beskrive hele det teknologiske grundlag for internettet, så ville det kræve et enormt arbejde, som aldrig vil kunne blive overskueligt. Til gengæld kan det hjælpe at være opmærksom på denne betingelse, hvilket jeg nu vil komme nærmere ind på i det følgende.

3. Teknologiens uhåndgribelighed

Problemstillingen omkring forståelsen af teknologi er langt fra ny. Et eksempel herpå er en artikel fra 1960, hvor den amerikanske videnskabsmand Norbert Wiener beskriver konsekvenserne af den stigende teknificering og automatisering:

”It is my thesis that machines can and do transcend some of the limitations of their designers, and that in doing so they may be both effective and dangerous. It may well be that in principle we cannot make any machine the elements of whose behaviour we cannot comprehend sooner or later. This does not mean in any way that we

⁵ Weizenbaum s. 438.

shall be able to comprehend these elements in substantially less time than the time required for operation of the machine [...].”⁶

Det Wiener her slår fast, er, at mennesker sagtens kan skabe teknologier, som de ikke umiddelbart forstår – hvilket internettet er et godt eksempel på. Det startede med fire sammenkoblede computere i et lukket netværk kaldet ARPANET i slutningen af 60’erne. Yderligere netværk og teknologier fremsprang i de efterfølgende år, og nettet voksede. Et af disse netværk fik af sin skaber Tim Berners-Lee navnet World Wide Web. Det startede så småt i 1991 og byggede på åbne og fleksible standarder. Målet var at gøre information globalt lettilgængeligt, og da de grafiske browsere ligeledes blev introduceret, rullede bølgen. Berners-Lees helt store genistreg var at skabe en simpel klient-/server-teknologi, som på grund af den løse strukturering nemt kunne tilpasses, udvides og modificeres. Via nogle få grundlæggende standarder (URL ~ adresse, HTML ~ indhold, HTTP ~ overførselsprotokol) blev World Wide Web således et altdominerende hypermediesystem og uden sammenligning den mest omfattende service, på det vi i dag kalder internettet. Men trods Berners-Lees simplificering af teknologien er den langt fra blevet forståelig for mennesker. Det er stadig computere, programmer og maskiner, der udfører det tunge bagvedliggende arbejde og derefter producerer et output beregnet på mennesker. Så trods den brede tilgængelighed og de åbne standarder vil jeg argumentere for, at internettet stadig udgør et umådeligt teknologisk kompleks, som ikke lader sig forklare og begribe uden brug af forsimplende metaforer.

Konsekvensen af denne teknologiske u håndgribelighed kommenterer Wiener også på i sin artikel fra 1960:

”[...] it is not enough that some action on our part should be sufficient to change the course of the machine, because it is quite possible that we lack information on which to base consideration of such an action. [...] when a machine constructed by us is capable of operating on its incoming data at a pace which we cannot keep, we may not know, until too late when to turn it off.”⁷

Wiener indskærper her, at de hurtige teknologiske fremskridt underminerer eftertænkksomheden og eliminerer grundlaget for velovervejede beslutninger. Rationalet er, at når vi ikke kan begribe teknologien, kan vi heller ikke begribe konsekvenserne af den. Her kan vi se paralleller til internettet i form af de ophedede diskussioner omkring spredning af ulovligt materiale (børneporno, ophavsrettigheder etc.). Da internettet i sin tid blev grundlagt med ARPANET, var der ganske givet ingen der tænkte på at selve fundamentet for ophavsrettigheder blev

⁶ Wiener s. 81.

⁷ Ibid. s. 87.

undermineret. Med den nye teknologi viste det sig simpelthen, at det var muligt at kopiere digitalt materiale uden kvalitetstab. Derved træder den fysiske kopi i baggrunden, og en grænseløs (og gratis) fildeling kan florere. Internettets umådelighed og åbenhed gør det ganske enkelt ukontrollabelt, hvilket skaber en bipolar problemstilling:

1. På den ene side er internettet frigørende, da ytringsfriheden potentielt er ubegrænset, og informationer kan flyde frit. Dette er dog en sandhed med modifikationer senest eksemplificeret med sagen om den russiske musikside *allofmp3.com*, som internetudbydere Cybercity, Tele2 og TDC (efter påbud fra den danske fogedret) har lukket for adgangen til⁸. Et andet eksempel er Googles kinesiske version, der censurerer søgeresultater efter pres fra den kinesiske regering.
2. Disse eksempler viser også hen imod den anden konsekvens af internettets ukontrollerbarhed – nemlig skabelsen af en teknologisk overklasse. Netop fordi internettet er så stort og umuligt at kontrollere, får folk/virksomheder med teknologisk indsigt automatisk mere magt og indflydelse. Et eksempel er manipulation med søgeresultater i Google eller igen sagen om *allofmp3.com*, hvor teleselskaberne på grund af deres rolle som teknisk mellemlid, kan censurere brugeres færden⁹. Har man indsigten i teknologien, har man med andre ord (næsten) frit spil i internettets teknologiske miljø.

4. Internettet: selve essensen af teknologien?

Det vi ser med internettet er altså, at dets fysiske eller teknologiske karakter træder i baggrunden til fordel for metaforiske forståelser. Dette kan skyldes, at internettet ikke blot skal ses som en ny teknologi men som en direkte manifestation af teknologiens væsen:

”Internettet er ikke bare en teknologisk nyskabelse, det er en ny type teknologisk nyskabelse, som udtrykker selve teknologiens essens. [...] Vi har indset, at nettet er for omfattende og foranderligt til, at vi kan betragte det som et middel til tilfredsstillelse af *noget* bestemt behov [...]. Hvad nettet giver os mulighed for, er bogstavelig talt uden grænser.”¹⁰

Ordene er citeret fra professor i filosofi Hubert Dreyfus’ bog om internettets betydning. Tesen er, at internettet ikke blot tilfredsstiller nogle bestemte behov, men tværtimod er en så fleksibel teknologi, at dets potentiale og udviklingsmuligheder er ubegrænsede, som jeg også beskrev

⁸ Konsekvensen blev at over 75% af Danmarks internetkunder ikke kunne få adgang til siden. Oplysning fra Computerworld.dk [www.computerworld.dk/art/36701].

⁹ Dette skaber desuden yderligere et hierarki, idet musikken fra *allofmp3.com* sagtens kan hentes (ulovligt) andre steder på internettet, af folk der ved, hvor man skal lede. En anden måde er at lave ændringer i sin Windows DNS-server, hvorved man stadig kan få adgang til siden.

¹⁰ Dreyfus s. 11-12.

ovenfor. Når Dreyfus ser fleksibiliteten som det centrale ved internettet, kan det især forstås på to planer:

1. For det første inkorporerer internettet andre medier i sit formsprog. Tekst, lyd, billeder, film etc. er alle naturlige udtryksmåder på internettet, hvor de tidligere var forbeholdt bøger, cd'er, lærreder, dvd'er etc. Den materielle form træder på den måde i baggrunden på internettet og erstattes af *digitale* audio- og visualiseringer. Konsekvensen bliver, at alt bliver tilgængeligt alle steder fra, hvilket peger mod en anden form for fleksibilitet: internettets immaterielle konstruktion.
2. For det andet er selve tilgangen til internettet i hastig udvikling, og det er nu muligt at gå på nettet fra mobiltelefoner, pda'er¹¹, fjernsyn etc. Sagt på en anden måde så er internettet ikke begrænset til desktopcomputeren, men bevæger sig tværtimod hastigt ud i den fysiske verden under parolen "it i alt"¹². Internettet er på den måde i bredeste metaforiske forstand en usynlig maske, som opfanger, indeholder og distribuerer information for både mennesker og maskiner.

Konsekvensen af denne fleksibilitet og immaterialitet bliver ifølge Dreyfus, at vi som brugere af nettet risikerer at miste vores kropslighed og dermed nogle vigtige egenskaber i forhold til selve det at være menneske. Udgangspunktet er Maurice Merleau-Pontys fænomenologi med ideen om kroppens betydning for vores opfattelse af verden. Kort sagt så muliggør nettet en teletilstedeværelse, hvor vores menneskelighed er virtualiseret, og den fysiske forankring i verden er forsvundet. Dreyfus skriver:

"[...] vores krop, inklusive følelserne, spiller en væsentlig rolle for vores mulighed for at få ting til at give mening og for at afgøre, hvad der er relevant; [...] Det ville være en alvorlig fejltagelse at tro, at vi kunne klare os uden disse legemlige muligheder – og at glæde os over, at nettet giver os en chance for at blive mere og mere ulegemlige, distancerede, allestedsnærværende bevidstheder, der har ladet de lokaliserede, sårbare kroppe bag sig."¹³

Dette synspunkt stemmer meget godt overens med ideen om teknologiens uhåndgribelighed og den deraf følgende metaforisering. Derved bliver internettet en teknologi, som ikke bare har mistet sin egen materialitet, men som også medfører, at brugere mister deres kropslighed. Oplevelserne bliver virtuelle og mentalt funderet uden for kroppens rum. Når Dreyfus derfor skriver, at internettet "udtrykker selve teknologiens essens," står det klart, at teknologi efter hans

¹¹ Pda = Personal Digital Assistant. Betegnelsen bruges generelt om meget små, håndholdte computere.

¹² It er en populær forkortelse for "informationsteknologi".

¹³ Dreyfus s. 120.

opfattelse er noget farligt og underminerende. Dreyfus' perspektiv er derved en naturlig forlængelse af Wiener og Weizenbaums opfattelser om, at vi skal være varsomme i vores omgang med teknologien og hele tiden sørge for at fastholde den menneskelige tilgang og kritiske stillingstagen.

Måske svarer ovenstående på, hvorfor internettet kan ses som "selve teknologiens essens." For selvom teknologi er skabt af mennesker, så er den udtryk for et kropsløst univers.

Fænomenologien argumenterer netop for, at vi som mennesker er afhængige af kroppen i vores kommunikation og omgang med verden. Men maskiner har ingen krop eller bevidsthed - de beror blot på 'livløse' og målbare ting som mekanik, elektriske impulser og forprogrammede rutiner. Alligevel er det svært at adskille teknologi hundrede procent fra mennesket, da det trods alt er os der har skabt den. Men er "teknologiens essens" alligevel en betegnelse for det absolut kropsløse (i bredeste forstand)? Og er internettet det ultimative udtryk for dette? En måde at besvare disse spørgsmål på kan være at træde et trin op i abstraktionsniveau og anskue internettet ud fra et teknologifilosofisk perspektiv. Herved bibeholder man bevidstheden omkring betydningen af den teknologiske dimension, samtidig med at man kan overskue det hele lidt på afstand.

5. Hastighed, teknologi og samfund

En, der fastholder et stort perspektiv på tingene, er den fransk-italienske arkitekt og filosof Paul Virilio. Han er enig med Dreyfus i at internettets telenærvær og immaterialitet har store konsekvenser. For Virilio danner kroppen også udgangspunkt for vores perception, ved at den altid er situeret i verden via et "her" og et "nu" – en rumlighed og en tidslighed:

"Hele problemet med den virtuelle virkelighed er dybest set, at den negerer dette *hic et nunc*, den negerer »her'et« til fordel for »nu'et«. Jeg har sagt det tidligere: der er ikke længere noget her, alt er nu!"¹⁴

Virilios kommentar bygger på to egenskaber ved internettets teknologi. For det første at den er en *live-teknologi*, som etablerer et allestedsnærværende, globalt nu. Alt på nettet foregår synkront¹⁵ på tværs af grænser, og derfor har nettet ingen udstrakt kronologi. For det andet bevirker nettets virtuelle karakter en opløsning af den materielle forankring, vi som mennesker har i form af vores krop.

Tendensen ser Virilio som en naturlig forlængelse af forsvindingens æstetik, som er konsekvensen af, at hastigheden er det styrende princip for al udvikling. Kort opsummeret så

¹⁴ Virilio s. 52.

¹⁵ P.t. afhænger hastigheden og synkroniteten dog af ens båndbredde.

mener Virilio, at dromologien (læren om hastighed) lægger til grund for al magt og udvikling, da der konsekvent vil ske en acceleration og effektivisering, og at dem der dermed er hurtigst sidder på magten. Med nettet og den omgivende teknologi mener Virilio dog, at vi har nået et 'udviklings-maksimum,' da rum og tid nu er blevet accelereret til det højst opnåelige – hvilket han betegner som lysets hastighed¹⁶. På grund af hastigheden på de elektromagnetiske impulser er al afstand og tidslighed med andre ord på vej til at blive elimineret:

”Vi har iværksat en kosmologisk konstant – trehundredtusinde kilometer i sekundet – som repræsenterer tiden hos en historie uden historie og en planet uden planet, hos en Jord som er reduceret til umiddelbarhed, til nutid [...]. Det er en likvidering og en udryddelse af verden som rum [...] og af en tid – menneskets tid – til fordel for et andet rum og en anden tid.”¹⁷

Og det *andet rum* og den *anden tid* vi har fået, eksemplificeres bedst med internettet – med sit virtuelle rum og globale nu. Konsekvensen heraf bliver ifølge Virilio, at vi bliver fremmedgjorte overfor det nære og i stedet kan zappe rundt efter forgodtbefindende mellem ting, som ligger fjernt fra os selv. Der ingen tilstedeværelse og derfor ingen konsekvenser overfor ”sin næste,” der er blevet erstattet af ’den virtuelle anden’. Teknologi er på den måde et middel for at optimere hastigheden, og dermed indirekte et middel til magt og udvikling. Herved kan man se Virilio som en dystopisk fortæller for en varsomhed overfor den nye teknologi og den medfølgende virtualitet, som netop udtrykker absolut hastighed og derfor potentielt udgør en anseelig magtfaktor.

Og netop virtualitet er det helt centrale begreb, og et begreb vi tilmed kan bruge til at nå nærmere ind til problematikens kerne. En af hypermediernes grundlæggere Theodor H. Nelson definerer virtualitet som det modsatte af det virkelige:

”By virtuality we mean the seeming of an object or system, its conceptual structure, its atmospherics and its feel. Every object has a virtuality, a seeming. Natural objects are more or less what they seem to be; man made objects are not.”¹⁸

Den fysiske, håndgribelige form betegnes som ”det virkelige” og det konceptuelle som ”det virtuelle”. Hvis vi godtager denne skelnen, står det klart ud fra det ovenstående, at internettet fordrer ren virtualitet og ingen decideret fysisk virkelighed. Herved har vi at gøre med ren ’begrebslighed’ og ’konceptualitet,’ og det kan være en væsentlig årsag til, at vi har svært ved at beskrive internettet uden brug af metaforer. Det bliver på den måde en sproglig begivenhed og udfordring at begribe og håndtere internettets kompleksitet.

¹⁶ Lysets hastighed = 299.792 km/s.

¹⁷ Virilio s. 82-83.

¹⁸ Nelson s. 1014 (Nelsons understregning).

6. Sprog på alle niveauer

I denne opgave startede jeg ud med at se på ordbogsbetydningerne af ordet internet. Det blev gjort for at illustrere den iboende konflikt, der ligger i ordet, men også for at antyde et generelt træk ved sprog som sådan: at det på én gang *er referentielt og sin egen virkelighed*. Med det mener jeg, at sprog på en gang kan henvise til noget andet, men på samme tid er et 'tilfældigt' system af koder og tegn uden nogen facitliste¹⁹. Anført af den franske filosof Jacques Derrida har den såkaldte poststrukturalisme yderligere understreget sprogets selvreferentialitet. Kort sagt så indgår sprog altid i en kontekst eller en "sprogbrug," som aldrig kan afkodes komplet, da der ikke er nogen absolut referentialitet i forhold til virkeligheden. Sproget er med andre ord en flydende størrelse, som konstant skaber nye betydningsdannelser og samtidig henviser til sig selv i det uendelige²⁰. Der er altså en indlejret usikkerhed mellem ord og betydning, hvilket er en problemstilling som både psykologien, filosofien, litteraturvidenskaben og så videre har arbejdet med. Det der sker, er at sproget ikke længere står i direkte relation til det det betegner, men i stedet fungerer som arbitrære repræsentationer, der beror på menneskelige konventioner. Og med internettet ser vi netop, at referentialiteten træder i baggrunden, da der ikke længere er nogen 'fysiskhed' at referere tilbage til. Når vi derfor beskæftiger os med internettet, bliver vi qua den tekniske uforståelighed henvist til rent sproglige øvelser, som altid vil vise væk fra det egentlige ved at skabe analogier og metaforer. Både virkeligheden bag og relationen til denne virkelighed er således i internettets tilfælde vilkårlig og uigennemskuelig.

Og nu bliver det rigtig kompliceret, for hvis vi ser på de tekniske fundament, som udgør nettet, opdager vi en sproglighed, som kan inddeles i tre niveauer:

1. *Det endelige udtryk* vi ser som brugere, når vi browser på nettet. Dette er et multimedialt sprog som (generelt) bygger på genkendelige kulturelle koder (tekst, billeder, lyd etc.).
2. *Programmeringssprogene* står bag det endelige udtryk, og skaber et mellemlid mellem menneske og computer. Disse sprog er stadig forståelige og 'tydbare' for mennesker/programmører og har et reelt output (= en referentialitet), som man kan forholde sig til.

¹⁹ Denne skelnen blev indført af den franske lingvist Ferdinand de Saussure i slutningen af 1800-tallet.

²⁰ Denne skitsering er blot en grov opsummering af en meget kompleks problemstilling. Til formålet her er den dog anvendelig om end den er forsimplet.

3. *Den binære kode* (med ettaller og nuller) er en omformning af programkoden til maskinlæselig kode, som kan fortolkes en processor, der kan oversætte det til en elektrisk impuls.

Når vi har at gøre med computere og internet, er der altså mange underliggende sproglige mekanismer, som spiller ind og arbejder sideløbende. Derfor er det heller ikke så underligt, at vi med vores sprog har svært ved at beskrive og forstå internettet uden at ty til forsimplinger og metaforer.

Men hvorfor er det så farligt at miste ordene for og forståelsen af internettets teknologi? Den franske netkunstner Christophe Bruno siger det meget klart:

”As any language-related phenomenon, the Web is on the one hand a natural thing for human beings, and on the other hand it partakes of the most absolute otherness. Like any language-related phenomenon, it can sometimes liberate us, but most of the time, it seems that we are locked in this prison made of words, more tangible than any material prison.”²¹

Som Bruno skriver, så bliver sprogets indbyggede paradoks med internettet til ”et fængsel af ord,” hvor referentialiteten er erstattet af komplet virtualitet. Nettets tilsyneladende åbenhed og frigørende potentiale erstattes således af en manglende mulighed for italesættelse af fænomenerne. Internettet er globalt og bruges af milliarder mennesker verden over. Men når kun meget få procentdele af denne masse har indsigt i teknologien, får vi et teknokrati, hvor teknologien i sig (og menneskene bag) bliver en fremmed magtfaktor. Ganske som vores sprog bliver internettet således et paradoks mellem lettilgængelighed og ’altomfattendehed’ på den ene side og fremmedgørelse og usikkerhed på den anden side.

Det helt store problem opstår, når noget engang går galt, som Wiener også var inde på i ovenstående citat: hvad sker der når vi skal træffe en vigtig beslutning, men ikke har noget ordentligt grundlag for at træffe denne beslutning? Katastrofen ligger på lur, hvilket Virilio også gang på gang indskærper i *Cyberworld*. For ham indeholder alle teknologier sin egen negation i form af den uundgåelige ulykke. Med skibet følger forliset, med flyet følger styrtet, med toget følger afsporingen etc. Men hvor alle teknologier hidtil har været lokalt funderede, så udtrykker internettets globalitet en verdensomspændende kraft:

”Med den aktuelle revolution inden for transmissionsmidlerne og telematikken når accelerationen sin fysiske grænse, de elektromagnetiske bølgers hastighed, og det på verdensplan. Risikoen er derfor ikke længere et lokalt uheld, præcist lokaliseret,

²¹ Bruno s. 1.

men et globalt uheld som rammer om ikke hele planeten så i alle fald hovedparten af de personer, der er interesseret i disse teleteknologier.”²²

I Virilios optik er det kun et spørgsmål om tid, før vi ser et sammenbrud af større eller mindre omfang. Men paradoksalt nok er det også her, løsningen på problemet gemmer sig. For først når den nye, overvældende teknologi viser sine fejl og begrænsninger på katastrofal vis, kan vi ifølge Virilio blive opmærksomme på vores egen lemfældige omgang med teknologien bag internettet.

På den måde ser det ikke helt så sort ud, som det ellers kunne virke ud fra Wiener, Dreyfus, Bruno og Virilios betragtninger. Den manglende italesættelse af det teknologiske grundlag for internettet og de deraf følgende præmisser bliver blot et stadie i en udvikling, der er styret af dromologien:

”Man må [...] forsøge at finde frem til det, som er negativt, i det, som virker positivt. Vi ved, at vi kun gør fremskridt med en ny teknologi ved at klarlægge dens specifikke uheld, dens specifikke negativitet...”²³

Men som nævnt tidligere er der (mindst) to aspekter ved internettet, der gør, at det adskiller sig fra tidligere teknologi: umådeligheden og globaliteten. Umådeligheden gør, at vi måske ikke er i stand til at se de små uheld, og bearbejde dem kritisk og konstruktivt. Og det faktum, at internettet er globalt, gør, at et stort uheld vil have enorme konsekvenser. Når Dreyfus derfor betegner internettet som ”selve teknologiens essens,” er der måske noget om sagen. Vi har her en teknologi med maksimalt accelereret hastighed og omfang – men derfor også en teknologi som stiller nye krav til vores teoretiske og praktiske engagement. Det nytter på den måde ikke at udskyde de dybere forståelser og ty til simplificerende metaforiseringer. Tværtimod må vi (med Virilios ord):

”Først og fremmest generobre sproget. Redningen kommer til os fra skriften og sproget. Hvis vi bearbejder sproget, vil vi kunne stå imod. [...] Man må holde op med at fantasere om robotikken som det hinsides mennesket. [...] Der findes ikke noget hinsides mennesket. På det punkt er mennesket slutpunktet [...]”²⁴

Løsningen på fremmedgørelsen og virtualitetens konceptualisering ligger således i os selv som mennesker, hvis vi formår at italesætte problemerne og overvinde mystificeringen. Herved kan vi, som Wiener siger, vide, hvornår vi skal slukke for maskinen og stille spørgsmålstejn ved udviklingen ud fra et menneskeligt synspunkt.

²² Virilio s. 90-91.

²³ Ibid. s. 22.

²⁴ Ibid. s. 87.

7. Konklusion

Det er klart, at de teoretiske synspunkter, jeg har inddraget i opgaven, kommer fra den teknologikritiske fløj: Wiener står som grundlægger af den moderne teknologietik, og Dreyfus og Virilio som stærke kritikere af vores lemfældige omgang med teknologien. Pointen er dog, at de tilsammen er med til at definere en kritik, som går på, at teknologien og i særlig grad internettet ikke bare udgør en neutral position i vores samfund. Tværtimod er internettet udtryk for en særlig teknologisk form, som kan ændre vores måder at være mennesker på ved at opløse kropsligheden og den deraf følgende tids- og rumlighed. Sideløbende med denne opløsning risikerer vi at blive fremmedgjorte overfor den bagvedliggende teknologi, og derigennem opnå et fuldstændigt metaforisk forhold til internettet. Den verden, vi møder i cyberspace, opleves i høj grad som noget virtuelt, men hvis ikke vi insisterer på en øget italesættelse, præcisering og begrebsliggørelse, vil oplevelserne forblive virtuelle og fastlåste i internettets evige nu. Vi må derfor, som Virilio udtrykker det, ”generobre sproget” og derved generobre internettet og i sidste ende os selv. Og det kan gøres ved at være opmærksomme på og erkende de begrænsninger vores sproglighed indeholder og afspejler.

9. Litteraturliste:

Bruno, Christophe: *A glimpse beyond search engines*, 2004. Tekst fra:

[http://www.christophebruno.com/2004/09/04/a-glimpse-beyond-search-engines-read_me-2004/]

- tilgået d. 5/12-06.

Dreyfus, Hubert L.: *Livet på nettet*, 2001. Oversat af Ole Lindegård Henriksen, Hans Reitzels Forlag, 2002.

Manovich, Lev: *The Language of New Media*, 2001. MIT Press.

Nelson, Theodor H.: "Replacing the printed word: a complete literary system", 1980, i *Information Processing 80*, ed. S. H. Lavington, North-Holland Publishing Company, 1980.

Politiken: *Politikens nudansk ordbog*, 1999. Politikens Forlag A/S.

Virilio, Paul: *Cyberworld – det værstes politik*, 1996. Oversat af Orla Vigsø, INTROITE!-publishers, 1998.

Weizenbaum, Joseph: "On the Impact of the Computer on Society", 1972, i *Perspectives on the Computer Revolution* ed. Z. W. Pylyshyn & L. Bannon, Ablex Publishing Corporation, 1989.

Wiener, Norbert: "Some Moral and Technical Consequences of Automation" i *Resonance*, januar 1999. Oprindeligt trykt i *Science* nr. 131, 1960.